

Anita Ganowicz-Bączyk

Sprawozdanie z Panelu "Filozofia w ekologii" w ramach obchodów Warszawskiego Dnia Filozofii UNESCO na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej, 15 listopada 2012, UKSW, Warszawa

Studia Ecologiae et Bioethicae 12/1, 167-171

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANITA GANOWICZ-BĄCZYK¹
Instytut Ekologii i Bioetyki, UKSW

**Sprawozdanie z Panelu *Filozofia w ekologii*
w ramach obchodów
Warszawskiego Dnia Filozofii UNESCO
na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej,
15 listopada 2012, UKSW, Warszawa**

W czwartek 15 listopada 2012 roku odbył się po raz szósty na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kard. S. Wyszyńskiego w Warszawie „Warszawski Dzień Filozofii”. „Warszawski Dzień Filozofii” stanowi od 2003 roku element obchodów „Światowego Dnia Filozofii”, corocznego święta ustanowionego z inicjatywy UNESCO (Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury). Pierwszy „Dzień Filozofii” obchodzono w dniu 21 listopada 2002 roku w ramach wewnętrznych postanowień UNESCO. W 2005 roku na Konferencji Generalnej w Paryżu (33. sesja), oficjalnie ogłoszono trzeci czwartek listopada „Światowym Dniem Filozofii”. Z tej okazji organizowane są sympozja, wykłady, konferencje, a także dni otwarte i warsztaty dla młodzieży akademickiej.

Obchody mają na celu wykazanie znaczenia filozofii i zachęcenie społeczeństwa do zainteresowania się filozofią jako dyscypliną nauki, zachęcenie do krytycznego myślenia i debaty filozoficznej nad proble-

¹ Adres: Instytut Ekologii i Bioetyki; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; ul. Wóycickiego 1/3, b. 19, 01-938 Warszawa. Adres e-mail: a.ganowicz@uksw.edu.pl.

mami współczesnego świata oraz poprawienie komunikacji i współpracy między filozofami i naukowcami.

Obchody szóstego „Warszawskiego Dnia Filozofii” przebiegały pod hasłem „Filozofia w dialogu międzykulturowym” i składały się na nie dwie części: pierwsza – symposium pt. „Bóg w kulturze” oraz druga – dyskusja panelowa pt. „Filozofia w ekologii”. Przedstawicielem i organizatorem ze strony UNESCO był prof. dr hab. Sławomir Ratajski, Sekretarz Generalny Polskiego Komitetu ds. UNESCO. Ze strony Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kard. Wyszyńskiego organizatorami były Instytut Filozofii oraz Instytut Ekologii i Bioetyki. Otwarcia wydarzenia dokonała prof. UKSW dr hab. Anna Latawiec, Dziekan WFCh UKSW.

W panelu „Filozofia w ekologii”, której organizatorem był Instytut Ekologii i Bioetyki, udział wzięli ks. prof. dr hab. Józef M. Dołęga (IEiB UKSW), ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniew Łepko (IEiB UKSW), prof. PL dr hab. Artur Pawłowski (Politechnika Lubelska), ks. dr Ryszard Sadowski (IEiB UKSW). Funkcję moderatora pełniła dr Anita Ganowicz-Bączyk (IEiB UKSW), która rozpoczęła panel od wprowadzenia do dyskusji. W zagajeniu podjęła ona zadanie uzasadnienia, dlaczego na temat zagadnień ochrony środowiska wypowiadają się właśnie filozofowie. Zwróciła uwagę na specyficzny, humanistyczny profil ochrony środowiska nauczanej w Instytucie Ekologii i Bioetyki oraz na przyrodnicze zorientowanie zatrudnionych w Instytucie filozofów. Podkreślony został fakt, że rok 2012 jest rokiem jubileuszu 10-lecia istnienia Instytutu Ekologii i Bioetyki na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej oraz zaprezentowany rys historyczny, ukazujący etapy rozwoju Uczelni, które doprowadziły do powstania wspomnianej jednostki. Wymienione zostały również postaci kluczowe dla tego procesu: ks. prof. dr hab. Bernard Hańczak oraz ks. prof. dr hab. Józef Marcei Dołęga. Następnie głos został przekazany uczestnikom panelu.

Jako pierwszy głos w debacie zabrał ks. prof. dr hab. Józef M. Dołęga, opowiadając na temat filozofii w ochronie środowiska. Prelegent przedstawił historię kształtowania się ekofilozofii w Polsce, zwracając szcze-

gólną uwagę na pojawienie się samego terminu „ekofilozofia” w ramach obrad na Zjeździe Filozoficznym w Toruniu w 1995 roku. Profesor wymienił także i scharakteryzował działy ekofilozofii: metafizykę / ontologię środowiskową, antropologię środowiskową, aksjologię środowiskową, edukację środowiskową i filozofię nauk środowiskowych.

Ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniew Łepko przybliżył słuchaczom zagadnienie antropologicznych aspektów kryzysu ekologicznego. Wystąpienie rozpoczął od uwagi, że 15 listopada przypada wspomnienie św. Alberta Wielkiego, filozofa, teologa i przyrodnika – pioniera wieloaspektowego podejścia do przyrody. Obok św. Franciszka z Asyżu i Alberta Schweitzera profesor Łepko uznał św. Alberta Wielkiego za najbardziej godnego patrona dla Instytutu Ekologii i Bioetyki. Prelegent podjął się rozważań wokół pytania o to, kim jest człowiek w świetle śladów, jakie pozostawia w środowisku. Zwrócił też uwagę na niezrównoważoną relację między naturą człowieka a tworzoną przez niego kulturą, która podlega wielokrotnie szybszej ewolucji niż psychika człowieka.

Prof. PL dr hab. Artur Pawłowski zaprezentował pojęcie i problematykę zrównoważonego rozwoju. Zwrócił uwagę na fakt, że odniesienie do zasady zrównoważonego rozwoju jest obecne w artykule 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, który brzmi: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Problematyczna jest wielość definicji zrównoważonego rozwoju (ponad 50), przy czym jest jedna definicja powszechnie przyjęta – sformułowana w 1987 roku w opracowanym przez Światową Komisję Środowiska i Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych raporcie *Nasza wspólna przyszłość* (tzw. raport Brundtland). Zdaniem profesora Pawłowskiego, warto przy tej definicji pozostać. Zaakcentował on także, że w II Polityce Ekologicznej Państwa z 2000 roku obecnych było 12 zasad dotyczących ochrony środowiska (zasada zrównoważonego

rozwoju, zasada przezorności, zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska, zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego, zasada regionalizacji, zasada uspołecznienia, zasada „zanieczyszczający płaci”, zasada prewencji, zasada stosowania najlepszych dostępnych technik, zasada subsydiarności, zasada klauzul zabezpieczających, zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej). W „Polityce Ekologicznej Państwa w latach 2009–2012 z perspektywą do roku 2016”, co dziwi, tych zasad brak.

Ks. dr Ryszard Sadowski w swej prezentacji poruszył zagadnienie znaczenia zaangażowania religii na rzecz ochrony środowiska. Wskazał na to, że wielu myślicieli jest zgodnych co do faktu, że źródło kryzysu ekologicznego tkwi w człowieku, a nie w technice jako takiej. Stąd też zainteresowanie religią, jako tym elementem kultury i życia człowieka, który ma prawdopodobnie najsilniejszą moc oddziaływania na ludzki sposób myślenia. Okazuje się też, że rzeczywiście, potencjał religii jest na tym polu wielki. Szczególnie że przedstawiciele największych religii świata, zaproszeni przez naukowców do debaty na temat zagrożeń środowiska, wyrazili swą pozytywną wolę wsparcia wysiłków jego ochrony również z pomocą argumentów religijnych. Powstało też wiele organizacji czy stowarzyszeń religijnych oraz naukowo-religijnych kierujących swój wysiłek przede wszystkim na rzecz ochrony środowiska (np. „The Yale Forum on Religion and Ecology”, „Religion, Science and the Environment”).

Po wystąpieniach panelistów przyszła kolej na wolne głosy uczestników „Warszawskiego Dnia Filozofii”. Pytanie o relację antropocentryzm – teocentryzm zadał ks. prof. dr hab. Jan Sochoń. Rozwiązania trudności podjęli się ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniew Łepko i ks. dr Ryszard Sadowski odnosząc się do rozmaitych klasyfikacji antropocentryzmu i wskazując na antropocentryzm słaby (umiarkowany, krytyczny) jako najlepszą odpowiedź na kryzys ekologiczny. Antropocentryzm słaby silnie się wiąże z odpowiedzialnością i postawą określaną jako „władzowanie” światem. W takim ujęciu idea ochrony środowiska

nie wyklucza teocentryzmu. Ks. prof. dr hab. Wojciech Bołoz zwrócił uwagę, że teocentryzm stanowi najlepszą ochronę dla środowiska, w przeciwieństwie np. do buddyzmu, w którym, choć uznaje się równość człowieka ze światem, to jednak obojętność dla spraw doczesnych dbanie o ten świat znacznie osłabia. Ks. prof. dr hab. Józef M. Dołęga podkreślił ponadto wagę inter-, trans- czy też multidyscyplinarności ochrony środowiska, która powinna komplementarnie być fundowana na nauce, technice, religii i sztuce.